

УДК 336.69:504

Колосова М. П.

менеджер з розвитку бізнесу, ТОВ "Когніанс", Київ, Україна, mkolosova@cogniance.com

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У СФЕРІ ФІНАНСУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Розглянуто базові аспекти співробітництва України з міжнародними інституціями у сфері фінансування природоохоронної та екологічної діяльності, зокрема визначено нормативно-правові та організаційні засади інтенсифікації зусиль з протидії глобальним викликам, визначеним Цілями сталого розвитку ООН на 2016–2030 рр. Здійснено аналіз ключових положень провадження природоохоронної та екологічної діяльності у світі, визначено роль та завдання міжнародних організацій з реалізації екологічних ініціатив, виявлено проблемні аспекти в залученні іноземних інвестиційних ресурсів для формування екологічно безпечних засад розвитку національної економіки. Аналізуються приклади ефективно реалізованих проектів в Україні, спрямованих на зниження енергоємності виробництва, водночас визначено, що не створено широкої комплексної програми покращання екологічних показників. Зроблено висновки щодо подальшої діяльності нашої країни у сфері природоохоронної та екологічної діяльності, передусім це: поглиблення й розширення співпраці з міжнародними організаціями в галузі збереження довкілля; удосконалення структури і змістових положень екологічного законодавства, приведення його у відповідність із світовими стандартами та нормами; продовження участі в регіональних екологічних програмах.

Ключові слова: міжнародні фінансові організації, міжнародне співробітництво, фінансування екологічної діяльності.

Рис. 2. Табл. 2. Літ. 21.

Mariia Kolosova

Cogniance LTD, Kyiv, Ukraine, mkolosova@cogniance.com

UKRAINE'S COOPERATION WITH INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE FIELD OF FINANCING ENVIRONMENTAL AND ECOLOGICAL ACTIVITIES

Abstract. The article is devoted to the basic foundations of Ukraine's cooperation with international institutions in the field of financing environmental and ecological activities, in particular the regulatory-legal and organizational principles of the intensification of efforts to counter global challenges, envisaged under United Nations Sustainable Development Goals for 2016-2030. Given the provisions for the implementation of international environmental and ecological activities, the author defines the roles and tasks of international organizations for the implementation of environmental initiatives and identifies problematic aspects of attracting foreign investment resources to create environmentally sound fundamentals of the national economy. Ukraine actively cooperates with international organizations in the field of environmental protection. At the same time, despite the participation in numerous forums and organizations, a significant number of signed and ratified agreements, today our country does not use all opportunities for such cooperation, due to the lack of motivation to intensify environmental and ecological activities at the level of local communities, as well as certain gaps in legislation. The study analyzes examples of efficiently implemented projects in Ukraine aimed at reducing energy intensity of production. Along with this, it is determined that there is no comprehensive integrated program for improving environmental performance. The following

© Колосова М. П., 2018

conclusions on the further activity of Ukraine in the field of nature protection and ecological activity are made: deepening and expanding cooperation with international organizations in the field of environmental protection; improvement of the structure and content of the environmental legislation; bringing it in line with internationally accepted standards and norms; continuing participation in regional environmental programs.

Key words: international financial organizations, international cooperation, financing of ecological activity.

JEL classification: Q51, Q57, Q58.

Колосова М. П.

менеджер по развитию бизнеса, ООО "Когнианс", Киев, Украина

СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ С МЕЖДУНАРОДНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ В СФЕРЕ ФИНАНСИРОВАНИЯ ПРИРОДООХРАННОЙ И ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. Рассмотрены базовые аспекты сотрудничества Украины с международными институтами в сфере финансирования природоохранной и экологической деятельности, в частности определены нормативно-правовые и организационные основы интенсификации усилий по противодействию глобальным вызовам, определенным Целями устойчивого развития ООН на 2016–2030 гг. Осуществлен анализ ключевых положений ведения природоохранной и экологической деятельности в мире, определены роль и задачи международных организаций по реализации экологических инициатив, выявлены проблемные аспекты в привлечении иностранных инвестиционных ресурсов для формирования экологически безопасных основ развития национальной экономики. Анализируются примеры эффективно реализованных проектов в Украине, направленных на снижение энергоемкости производства, одновременно определено, что не создана широкая комплексная программа улучшения экологических показателей. Сделаны выводы о дальнейшей деятельности нашей страны в сфере природоохранной и экологической деятельности, прежде всего это: углубление и расширение сотрудничества с международными организациями в области охраны окружающей среды; совершенствование структуры и содержательных положений экологического законодательства, приведение его в соответствие с мировыми стандартами и нормами; продолжение участия в региональных экологических программах.

Ключевые слова: международные финансовые организации, международное сотрудничество, финансирование экологической деятельности.

Сучасний етап розвитку людства характеризується не лише прискоренням глобалізаційних процесів, а й з посиленням тиску виробничої діяльності людини на навколишнє середовище. Дедалі більше вчених схиляються до думки, що темпи зростання проблем, які людство створює в процесі використання та перетворення природи, значно перевищують її можливості з відновлення втраченого, що, у свою чергу, спричиняє погіршення умов існування самої людини.

Учені постійно удосконалюють методи оцінки впливу людства на довкілля та в межах триєдиної системи "економіка – екологія – суспільство" здійснюють спроби запропонувати варіанти формування умов сталого розвитку [1]. Складність розв'язання цього завдання зумовлена як необхідністю реалізації комплексних заходів, синхронізованих на міжнародному рівні, тобто неприпустимості відсторонення та ігнорування окремими країнами проблем забруднення

й руйнування біосфери, так і важливістю об'єднання фінансових ресурсів для протидії екологічним катастрофам, що загрожують існуванню планети. Прикладом такої взаємодії є подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, зокрема побудова захисного саркофага, коли світова спільнота об'єднала зусилля з метою мінімізації негативного впливу аварії за межами нашої країни.

До основних екологічних проблем, що постають перед людством, можна віднести: зростання рівня забруднення води і повітря; збільшення обсягів неутилізованих відходів; дефіцит питної води; зміну клімату; скорочення біорізноманіття через втрату представників фауни та флори; зменшення товщини озонового шару тощо. Все це здебільшого безпосередньо стосується вітчизняних реалій, але наявні фінансові ресурси не дають змоги успішно реалізовувати заходи протидії виникненню цих проблем, що й спричиняє необхідність посилення співпраці в напрямі залучення коштів для вирішення національних екологічних проблем. Такі ресурси надаються міжнародними організаціями у вигляді грантів, кредитів, позик, але можливість їх отримання та ефективного використання потребує наукового обґрунтування та удосконалення механізму співпраці у сфері фінансування природоохоронної та екологічної діяльності.

Обґрунтування взаємодії України з міжнародними фінансовими організаціями у сфері природоохоронної та екологічної діяльності, проблеми формування договірно-правової бази екологічної політики України, міжнародні стратегії розвитку з урахуванням екологічної складової стали об'єктом дослідження таких вчених, як Е. І. Ашикова, П. П. Блешмудт, О. А. Васюта, А. П. Гетьман, О. С. Заржицький, Г. Н. Климко, Н. А. Малиш та ін. [2–7]. Попри значний здобуток названих науковців, питання пошуку джерел фінансування природоохоронної та екологічної діяльності через розширення взаємодії з міжнародними організаціями потребують більшої уваги.

З огляду на глобальний характер екологічних проблем, безперечно, їх розв'язання не може бути завданням окремої країни. Отримання фінансових ресурсів від міжнародних організацій та забезпечення їх ефективного використання є важливою сферою об'єднання зусиль науковців, представників органів влади й місцевих громад.

Мета статті – надання характеристики діям України в контексті інтернаціональної природоохоронної та екологічної діяльності, визначенні ролі й завдань міжнародних організацій з реалізації екологічних ініціатив у нашій країні, виявленні недоліків у залученні іноземних інвестиційних ресурсів для формування екологічно безпечних засад розвитку національної економіки.

Забезпечення сталого розвитку людства безпосередньо пов'язане з необхідністю не лише природоохоронної та екологічної діяльності в межах кожної країни, а й об'єднання зусиль на глобальному рівні. Підвалини такого співробітництва закладалися, починаючи з кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. (табл. 1).

Далі світова спільнота від усвідомлення потреби в об'єднанні зусиль перейшла до певної конкретизації екологічних проблем та можливості їх вирішення на міжнародному рівні. Як наслідок, ХVІІ Сесія Генеральної Асамблеї ООН у 1962 р. прийняла резолюцію “Економічний розвиток і охорона природи” [9].

Завершуючи невеликий екскурс в історію питання, зауважимо, що у 1970 р. відбулася Всесвітня конференція з питань наукового обґрунтування основ

**Ключові етапи міжнародного співробітництва на шляху забезпечення
сталого розвитку**

Рік	Угода між країнами
1875	Декларація про охорону птахів, укладена між Австро-Угорщиною та Італією
1886	Договір про регулювання лову лососів у басейні річки Рейн
1893–1894	Угода про заборону вилову котиків у Тихому океані між Росією, Великобританією, США та Японією
1900	Міжнародна угода про збереження первісної фауни та флори в Африці
1902	Міжнародна конвенція з охорони птахів, корисних для сільського господарства, укладена 11 європейськими країнами. Оскільки вона давала дозвіл на знищення окремих видів “шкідливих” птахів, у 1950 р. її замінено іншою Конвенцією про охорону всіх видів птахів
1913	Перша Міжнародна конференція у м. Берні (Швейцарія) щодо захисту природи, організована науковцями з 18 країн. На ній висловлено стурбованість станом природи у світі та сформульовано пропозиції про необхідність співпраці держав у цій галузі, але жодного конкретного документа не прийнято
1922	Заснування Міжнародної ради з охорони птахів, яка започаткувала створення аналогічних інших міжнародних організацій. Радою укладено Декларацію принципів з охорони птахів
1948	Організація Союзу із захисту природи, який набув статусу міжнародного. Основна увага цієї організації спрямована на збереження та раціональне використання природних ресурсів (у 1965 р. перейменовано на Міжнародний союз охорони природи і природних ресурсів). Зусиллями Союзу підготовлено і видано Міжнародну Червону книгу
1948	Міжнародна науково-технічна конференція ООН з охорони природи (м. Лейк-Саксес, США), яка визнала необхідність координації зусиль міжнародних організацій для охорони природи
1955	Міжнародна науково-технічна конференція з охорони живих морських ресурсів (м. Рим, Італія)
1958	Перша Конференція ООН з морського права (м. Женева, Швейцарія)
1959	Договір про Антарктиду – континент оголошено загальним надбанням людства і на ньому заборонено проводити будь-які дії військового характеру

Складено за: Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін.]. Київ : Укр. енцикл., 1998–2004.

раціонального використання й охорони ресурсів біосфери (м. Париж), результатом якої стало ухвалення XII Сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО в 1970 р. програми “Людина і біосфера” (МАВ) [10]. У подальшому увага під час усіх інтернаціональних заходів дедалі більше концентрувалася на докладанні зусиль світової спільноти для встановлення глобального партнерства з метою збереження природного середовища як ключової передумови існування та розвитку людства, що можливо суто в рамках міждержавного співробітництва.

Сьогодні проблема збереження навколишнього середовища перебуває в центрі уваги світового співтовариства, а для її вирішення сформоване інституційне середовище (рис. 1).

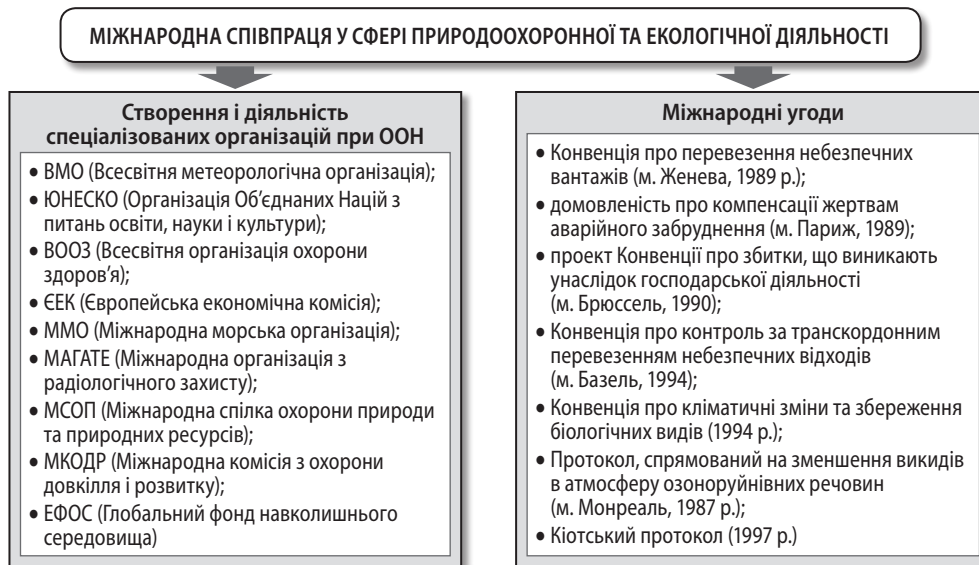

Рис. 1. **Форми міжнародної співпраці у сфері природоохоронної та екологічної діяльності**

Складено за: Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін.]. Київ : Укр. енцикл., 1998–2004.

Україна завжди була активним учасником співробітництва у сфері збереження навколишнього середовища, зокрема, з початку 1990-х років стала одним із розробників Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття (1992 р.) [11], Протоколу про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер 1992 року [12], Протоколу до Конвенції 1979 року про транскордонне забруднення повітря на великі відстані відносно подальшого скорочення викидів сірки (1994 р.) [13]. Окрім того, наша країна виступала як активний учасник Всесвітньої зустрічі глав держав та урядів у м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія, 1992 р.) [14; 15], Орхуської конвенції (1998 р.) [16] та м. Йоганнесбурзі (ПАР, 2002 р.) [17], підписала прийняті програмні документи та реалізує їх на національному рівні. Україна є членом провідних міжнародних організацій, діяльність яких пов'язана із розв'язанням глобальних чи регіональних проблем охорони довкілля (Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), ЮНЕСКО, ВООЗ та ін.). Доцільно відзначити організацію та проведення в Україні П'ятої Всеєвропейської конференції міністрів охорони навколишнього середовища "Довкілля для Європи" (2003 р.) [18]. Результати активної міжнародної позиції нашої країни узагальнено на рис. 2.

Для України подальший розвиток співпраці з міжнародними організаціями у сфері охорони навколишнього середовища передбачає вдосконалення державної політики залучення іноземних інвестицій для фінансування екологічних програм. Це вимагає розгляду основних напрямів діяльності міжнародних організацій в Україні та прикладів уже реалізованих проектів. Слід зазначити, що переважна частка програм спрямована на підвищення енерге-

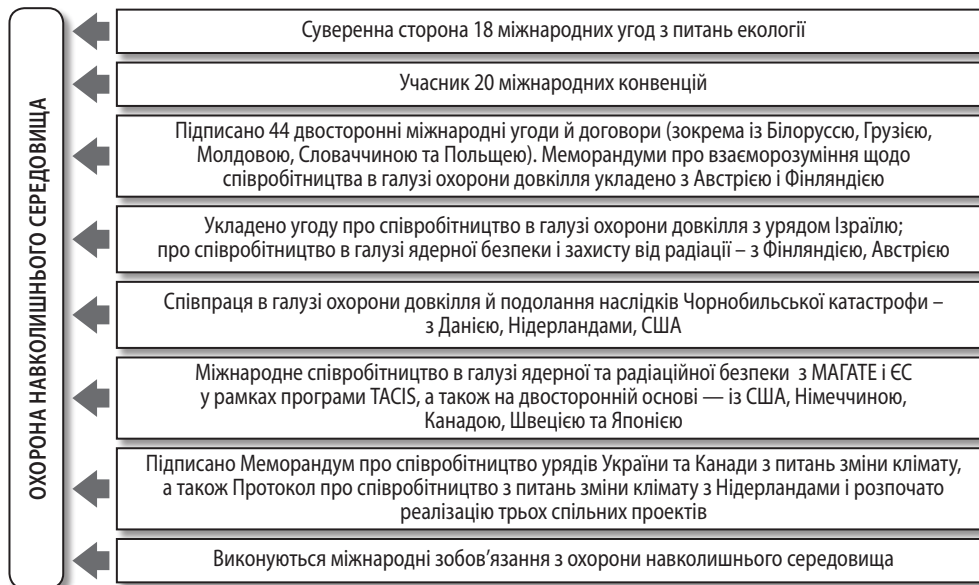

Рис. 2. Міжнародна співпраця України у сфері охорони навколишнього середовища

Складено за: Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін.]. Київ : Укр. енцикл., 1998–2004.

тичної ефективності виробництва як вагової складової забезпечення екологічних засад господарювання [19]. Надамо коротку характеристику ролі та завдань основних інституцій, діяльність яких суттєво впливає на природоохоронну та екологічну діяльність в Україні (табл. 2).

На підставі викладеного можна зробити такі висновки.

Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями у сфері охорони довкілля. Водночас, попри участь у роботі численних форумів та організацій, значну кількість підписаних і ратифікованих угод, на сьогодні наша країна не використовує всі можливості такого співробітництва, що пов'язано з браком мотивації до інтенсифікації природоохоронної й екологічної діяльності на рівні місцевих громад, а також певними прогалинами в законодавстві.

Нині в Україні є приклади ефективно реалізованих проектів, спрямованих на зниження енергоємності виробництва, але немає широкої комплексної програми покращання екологічних показників.

Зважаючи на зазначене, а також з урахуванням окремих положень соціальної ролі та моделювання екологізації суспільства [21], подальші кроки України у сфері природоохоронної та екологічної діяльності повинні спрямовуватись на:

- поглиблення й розширення співпраці з міжнародними організаціями в галузі збереження довкілля;
- вдосконалення структури і змістових положень екологічного законодавства, приведення його у відповідність із прийнятими на міжнародному рівні стандартами та нормами;
- продовження участі в регіональних екологічних програмах.

Т а б л и ц я 2
Міжнародні інституції, діяльність яких визначає природоохоронну та екологічну ситуацію в Україні

Організація	Зміст діяльності	Проекти, що реалізуються в Україні
СПІВПРАЦЯ ІЗ ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ		
Світовий банк і Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР)	Розпочав фінансування природоохоронних заходів у 1969 р. Банк фінансує проекти із природоохоронними цілями: контроль за змінами клімату, відновлення лісових масивів, управління водними ресурсами, боротьбу із забрудненням. Для МБРР, поруч із економічними інтересами, охорона навколишнього середовища посідає одне з ключових місць	У 2009 р. профінансовано проект реабілітації гідроелектростанції в Україні, спрямований на скорочення викидів парникових газів
Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР)	Фінансує проекти у 29 країнах – від Центральної Європи до Центральної Азії. ЄБРР підтримує ряд технологій, пов'язаних із збором і очищенням стічних вод, управлінням твердими відходами, централізованим тепlopостачанням, розподілом природного газу, міським громадським транспортом, біопаливом, біогазом, геотермальною, гідроелектричною, сонячною енергією, енергією з твердої біомаси, енергією з відходів, енергією вітру. Основними формами прямого фінансування, які можуть надаватися ЄБРР, є кредити, фінансування шляхом випуску акцій і надання гарантій	Загальний обсяг інвестицій ЄБРР в Україні становить близько 750 млн євро, з яких до 20–30 % вкладено у проекти, спрямовані на підвищення енергоефективності. ЄБРР здійснює Програму фінансування альтернативної енергетики в Україні (USELF) та реалізує Українську програму підвищення енергоефективності – 2 (UKEEP-2). У 2009 р. ЄБРР надав кредит у розмірі 11,7 млн євро міському комунальному підприємству м. Івано-Франківська на підтримку його програми зменшення енерговитрат і зниження споживання газу та електроенергії. Прогнозується, що завдяки заходам із підвищення енергоефективності викиди CO ₂ буде знижено орієнтовно на 90 тис. т
Європейський інвестиційний банк (ЄІБ)	Акціонерами ЄІБ є 27 держав – членів ЄС. Основні напрями інвестування ЄІБ: енергоефективність (централізоване тепlopостачання, модернізація енергетичних компаній), відновлювані джерела енергії (сонячна енергія, вітрова енергія та енергія з біомаси), водопостачання та збір і очищення стічних вод, збір та переробка твердих відходів, об'єкти захисту від забруднення промисловими відходами, міський громадський транспорт	Загалом ЄІБ інвестував в Україну понад 5 млрд євро, які є складовими програми підтримки ЄС України, про що оголошено у березні 2014 р. Останніми проектами, що перебувають на стадії реалізації, можна назвати надання ЄІБ Міністерству інфраструктури України кредиту в розмірі 200 млн євро на вдосконалення інфраструктури громадського транспорту. Проект стосується громадських схем, включаючи купівлю або модернізацію діючого рухомого складу (тролейбусів, трамваїв й автобусів); відновлення та спорудження інфраструктурних об'єктів громадського транспорту (трамвайних колій, смуг для руху автобусів, транспортних станцій, депо). Проект реалізується в майже 20 громадах; складається з різних інвестиційних схем, обсягом від 1 млн до 50 млн євро. У грудні 2016 р. ЄІБ підписав чотири угоди на 600 млн євро про фінансування підвищення енергоефективності, вищої освіти, сталого розвитку транспорту з урядом України

Продовження табл. 2

Організація	Зміст діяльності	Проекти, що реалізуються в Україні
Північний інвестиційний банк (ПІБ)	Міжнародна фінансова установа, яка перебуває у власності Данії, Естонії, Фінляндії, Ісландії, Литви, Норвегії та Швеції. Банк здійснює кредитування як у країнах-членах, так і на ринках, що розвиваються. Екологічні кредити надаються, зокрема, через спеціальні засоби кредитування: Фонд для фінансування проектів, пов'язаних зі зміною клімату, енергозбереженнями й використанням відновлюваних джерел енергії (CLEERE) і Природоохоронний кредит, орієнтовані на країни Східної Європи. ПІБ тісно співпрацює з іншими фінансовими установами (ЄБРР та ЄІБ). Основними сферами інвестування є чистіше виробництво й раціональне використання природних ресурсів, природоохоронні технології, скорочення викидів та відновлювані джерела енергії.	У 2008 р. ПІБ надав кредит у розмірі 28 млн євро Алчевському металургійному комбінатові для забезпечення його самостійності в електропостачанні та скороченні викидів парникових газів
УЧАСТЬ У ПРОГРАМАХ		
Субнаціональні фінанси від Міжнародної фінансової корпорації (МФК)	Спільний проект Світового банку й МФК. Ця програма забезпечує доступ держави, регіонів, муніципалітетів та їхніх підприємств до фінансування та ринків позикового капіталу без суверенних гарантій. Основними секторами, які фінансуються, є: енергоефективність, енергетика, розподіл природного газу, централізоване теплоснабження, використання водних ресурсів і очищення стічних вод, організація транспортної системи, управління твердими відходами, інші важливі комунальні послуги	-
Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО)	Міжнародна фінансова установа, заснована в 1990 р. Данією, Фінляндією, Ісландією, Норвегією та Швецією. Діяльність корпорації у країнах ЦСЄ спрямована на проекти, що покращують стан довкілля і водночас є економічно вигідними. Пріоритетними для НЕФКО є проекти, що спрямовані на скорочення викидів парникових газів у атмосферу, покращують екологічний стан Балтійського моря або зменшують рівень токсичного забруднення	У 2009 р. між урядом України та НЕФКО укладено Рамкову угоду [20], наша країна є базою для реалізації екологічних проектів компанії. Порівняно з 2014 р. у 2016 р. частка реалізованих в Україні проектів зросла із 19,0 до 32,0 %. Сьогодні в нашій країні НЕФКО реалізує проєкти двох типів: "чисте виробництво" та "енергозбереження". "Чисте виробництво" має на меті вдосконалення технології, виробничих методів та оновлення обладнання. Прикладом реалізованого за цією програмою проєкту є відновлення 5 котельних, що постачають тепло в лікарні, поліклініки, дитячого садочка і школи у Східній Україні через енергосервісну компанію (інвестиції у 558 тис. євро; фінансування НЕФКО – 350 тис. євро; річні заощадження – 242 тис євро; період окупності 2,31 року). Програма "Енергозбереження" стосується тільки

Продовження табл. 2

Організація	Зміст діяльності	Проекти, що реалізуються в Україні
Глобальний екологічний фонд (ГЕФ)	Створено в 1991 р. у структурі Світового банку на підставі домовленостей між Програмою розвитку ООН (ПРООН) і ЮНЕП. У 1994 р. на Саміті Землі в м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія) прийнято рішення про реорганізацію ГЕФ та його вихід зі складу Світового банку та подальше функціонування як окремої установи. ГЕФ є фінансовим механізмом, що надає гранти для країн, які розвиваються, та країн із перехідною економікою для проектів, пов'язаних із: біорізноманіттям; зміною клімату; міжнародними водами; деградацією земель; озонорозривним шаром; стійкими органічними забруднювачами. ГЕФ надає гранти для різних типів проектів, починаючи від кількох тисяч до кількох мільйонів доларів. Це повномасштабні проекти (понад 1 млн дол. США), середньомасштабні проекти (до 1 млн дол. США та так звані малі гранти). Концепції повно- та середньомасштабних проектів можуть бути розроблені урядами, неурядовими організаціями, громадами, приватним сектором, або іншими структурами громадянського суспільства відповідно до національних екологічних пріоритетів країни-реципієнта й напрямів діяльності ГЕФ	муніципальних споруд. Прикладом проекту за цією програмою є підвищення енергоефективності в будівлях навчальних закладів м. Івано-Франківська (заходи з енергозбереження, вартість – 3,6 млн грн; позика НЕФКО – 83%, власний внесок – 17 %; 9 шкіл і дитячих садків міста; економія – більше 1 млн грн на рік; окупність – 3,5 року) В Україні реалізується понад 15 проектів, фінансованих ГЕФ, серед яких, зокрема, регіональні проекти, що стосуються зміни клімату, збереження біорізноманіття та міжнародних вод. Наприклад, у Львівській області реалізуються два проекти: один щодо біодизеля (у Самбірському районі, профінансовано на 450 тис. дол. США), другий – стосовно покращання якості харчових продуктів (на ПАТ “Концерн Хлібпром” (Львівський хлібзавод № 5) – 200 тис. дол. США). На Рівненщині реалізується проект на суму 2 млн дол. США зі зменшення викидів парникових газів завдяки підвищенню енергоефективності комунального теплопостачання в м. Рівному
Східноєвропейське партнерство в сфері енергоефективності та екології (E5P)	Багатосторонній донорський фонд під керівництвом ЄБРР, створений з ініціативи уряду Швеції під час головування цієї країни в ЄС. Фонд покликаний сприяти інвестиціям в енергоефективність в Україні, Вірменії, Азербайджані та Молдові. Гранти в межах E5P виділяються на кілька пріоритетних напрямів: енергоефективне централізоване теплопостачання, інші проекти з енергоефективності, екологічні проекти. Також підтримуються інші інвестиції, спрямовані на істотне заощадження енергії	З огляду на обсяг залучених коштів у розмірі 108 млн євро, на сьогоднішній донори E5P затвердили більше 15 проектів, зокрема з модернізації теплових мереж, систем водопостачання та водовідведення, а також заходи щодо поліпшення енергозбереження в громадських будівлях. Стосовно інвестицій у системи централізованого теплопостачання, то гранти E5P спрямовуються на окремі теплові пункти, що мають забезпечити можливість жителам керувати теплопостачанням. Згідно з оцінками, затвердженими на сьогодні, проекти E5P для України дадуть змогу в цілому скоротити викиди CO ₂ більше ніж на 536 тис. т/рік і забезпечити економію 120 млн м ³ газу на рік

Продовження табл. 2

Організація	Зміст діяльності	Проекти, що реалізуються в Україні
Українська програма підвищення енергоефективності УКРЕЕР	Кредитна лінія, створена ЄБРР у 2007 р. Метою програми є цільове фінансування проектів з енергозбереження та відновлюваної енергетики українських приватних підприємств різних секторів економіки. Кредити надаються через партнерські фінансові установи, а саме місцеві комерційні банки	В УКРЕЕР три банки-партнери: "Райффайзен Банк Аваль", Укресімбанк та "Мегабанк". На 31 серпня 2016 р. (з моменту початку реалізації програми) отримано такі результати: 133 впроваджені проекти з енергоефективності та відновлюваної енергетики; 560 заявок одержано та розглянуто експертами; загальне енергозбереження – 2072 ГВт · год/рік, із них 60 % – економія природного газу; загальне енергозбереження – понад 75 млн дол. США на рік (у перерахунку на поточні ціни на енергоносії); скорочення викидів CO ₂ – більше 649 тис. т/рік
Шведське міжнародне агентство з розвитку співробітництва (SIDA)	Центральне державне відомство, підзвітне уряду Швеції, завдання якого полягає в координації та сприянні природоохоронній діяльності на державному та міжнародному рівнях. Для фінансування екологічних проектів SIDA надає фінансову підтримку у вигляді кредитування двох рівнів: малі – в розмірі до 20 тис. євро, які можуть бути використані на ранніх етапах реалізації проекту для покриття витрат на дослідження, визначення потреби й налагодження контактів із місцевими громадами; великі – в розмірі до 200 тис. євро, які призначені для розвитку проекту	-
Фінансова програма Demo UkrainaDH	Створена НЕФКО та SIDA, у співпраці з Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, а також за підтримки ЕБР; спрямована на підтримку розроблення та фінансування екологічно раціональних і енергоефективних проектів у секторі централізованого теплопостачання в Україні	Прикладом успішно реалізованого проекту за цією програмою є комунальне підприємство "Полтаватеплоенерго", на якому впроваджується в усіх підключених до котельень будинках кероване попитом постачання тепла завдяки встановленню індивідуальних теплових пунктів із регулюванням температури теплоносія відповідно до температури зовнішнього повітря; зменшення втрати тепла в розподільчій мережі через заміну всіх мереж опалення на території проекту; заміна старих котлів новими ефективними конденсаційними котлами з можливістю адаптувати виробництво тепла до теплової навантаження. Загальні інвестиції – 545 тис. євро, період окупності – 7,3 року, економія енергії – близько 35 %, або 2300 МВт · год/рік; скорочення викидів CO ₂ – 415 т/рік
Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ)	Компанія, що належить уряду Німеччини, діяльність якої спрямована на досягнення цілей у сфері співробітництва зі сталого розвитку та міжнародної освіти	За підтримки GIZ створено перше в країні енергетичне агентство – Одеське муніципальне енергетичне агентство (ОМЕА), діяльність якого спрямована на моніторинг споживання енергії понад 500 кому-

Продовження табл. 2

Організація	Зміст діяльності	Проекти, що реалізуються в Україні
Програма розвитку ООН (ПРООН)	Глобальна мережа ООН у галузі розвитку. Програма створена на підтримку перетворень і надає доступ до джерел знань, практичного досвіду та ресурсів із метою сприяння поліпшенню життя населення	Прямими об'єктами. Послідовний моніторинг забезпечує пряме енергозбереження на рівні до 5%. Окрім того, ОМЕА залучило близько 500 млн євро на фінансування модернізації трьох шкіл та дитячих садків у місті. У 2015 р. між ДСНС України та GIZ підписано меморандум щодо виконання проекту "Підтримка України в управлінні надзвичайними ситуаціями". Метою проекту є посилення контролю в системі ДСНС України та її партнерських структур. Проект розрахований на період із березня 2015 р. до кінця лютого 2018 р.
Програма розвитку ООН (ПРООН)	Глобальна мережа ООН у галузі розвитку. Програма створена на підтримку перетворень і надає доступ до джерел знань, практичного досвіду та ресурсів із метою сприяння поліпшенню життя населення	Прикладом реалізації програми в Україні є проект "Розвиток та комерціалізація біоенергетичних технологій у муніципальному секторі в Україні" (початок – червень 2014 р.; завершення – березень 2018 р.; бюджет — 4,7 млн дол. США; партнери: Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, Міністерство аграрної промисловості та продовольства України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України). Мета проекту – значне збільшення використання енергії біомаси як джерела палива для тепло- та гарячого водопостачання у муніципальному секторі України, мінімум на 20% порівняно з базовим сценарієм, задля скорочення прямих викидів парникових газів на 63 577 т CO ₂ за чотирирічний період впровадження проекту, а потім на 19 143 т CO ₂ щороку протягом решти 16 років строку служби котельного обладнання
Фонд Чарльза Стюарта Мотта	Підтримує зусилля, спрямовані на створення справедливого й стало-го суспільства. Основними напрямками діяльності є: громадянське суспільство; довкілля; регіональна програма; шляхи подолання бідності	В Україні фонд надає гранти організаціям, які долучають громадян до процесів покращання їхнього життя на рівні громади; розвивають ефективну філантропію, особливо шляхом розбудови спроможності місцевих грантодавців на локальному й національному рівнях; ефективним національним правозахисним мережам і коаліціям на їхню розбудову та зміцнення. Такі мережі й коаліції повинні безпосередньо працювати з громадянами та широкою громадськістю через залучення до своєї діяльності або надання інформації про права людини і не орієнтуватися лише на просування змін у законодавстві

Закінчення табл. 2

Організація	Зміст діяльності	Проекти, що реалізуються в Україні
Фонд імені Генріха Белля	Сприяння демократії та зміцненню громадянського суспільства, політична освіта для громадян, раціональне використання енергії та захист клімату	В Україні реалізує такі програми: екологія, клімат та енергетика (сприяння підвищенню енергоефективності, захист клімату, екологічна модернізація суспільства). Останнім проектом Фонду, здійснення якого розпочалося у 2017 р., стало фінансування "Стратегії розвитку туризму на території субрегіону Хмельник", центральне місце в котрій посідає стратегічна екологічна оцінка та фахова допомога з визначенням ключових екологічних проблем на території міста

Складено за даними сайтів МБРР (<http://www.worldbank.org/en/who-we-are/ibrd>); ЄБРР (<http://www.ebrd.com/home>); ЄІБ (<http://www.eib.org/>); ПІБ (<https://www.nib.int/>); МФК (http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/home); НЕФКО (<https://www.nefco.org/>); ГЕФ (<http://www.thegef.org/>); Е5Р (<http://www.euneighbours.eu/en/east/eu-in-action>); УКЕЕР (<http://www.ukkeep.org/en/>); SIDA (<http://www.sida.se/English/>); Демо УкраїнаDH (<http://www.demo-dh.org.ua/en.html>); GIZ (<https://www.giz.de/de/html/index.html>); ПРООН (<http://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home.html>); Фонду Чарльза Стюарта Мотта (<https://www.mott.org/>); Фонду імені Генріха Белля (<http://ua.boell.org/en>).

Список використаних джерел

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development / United Nation. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.
2. Ашикова Е. І. Стратегічна екологічна оцінка як складник механізму регулювання стану довкілля. Стратегічні пріоритети. 2009. № 3(12). С.211–216.
3. Васюта О. А. Проблеми екологічної стратегії України в контексті глобального розвитку : монографія. Тернопіль : Гал-Друк, 2001. 600 с.
4. Гетьман А. П. Правове забезпечення екологічної безпеки в Україні. *Екологія и здоровье человека. Охрана водного и воздушного бассейнов. Утилизация отходов* : сб. науч. тр. XII Междунар. науч.-техн. конф. : в 3 т. Харьков, 2004. Т. 1. С. 196–198.
5. Заржицький О. С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти) : монографія. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2012. 200 с.
6. Клишко Г. Н., Блешмудт П. П. Співробітництво України з міжнародними організаціями. *Фінанси України*, 2000. № 11. С. 39–48.
7. Малиш Н. А. Екологічна складова економічної політики України. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Malysh_NA.pdf.
8. Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін.]. Київ : Укр. енцикл., 1998–2004.
9. Economic development and the conservation of nature / United Nation. 1962. 18 December. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/193/39/IMG/NR019339.pdf?OpenElement>.
10. About the Man and the Biosphere Programme (MAB) / UNESCO. URL: <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/man-and-biosphere-programme/about-mab/>.
11. Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття / ООН. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_935.
12. Протокол про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер 1992 року / ООН. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_030.
13. Протокол до Конвенції 1979 року про транскордонне забруднення повітря на великі відстані відносно подальшого скорочення викидів сірки / ООН. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_802.
14. Agenda 21 / United Nation. 1992. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>.
15. Rio Declaration on Environment and Development / United Nation. 1992. URL: <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>.
16. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) / ООН. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_015.
17. Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development / United Nation. 2002. URL: <http://www.un-documents.net/jburgpln.htm>.
18. Довкілля для Європи. URL: <http://greenpack.in.ua/dovkillya-dlya-yevropy/>.
19. Кривенко Л. В. Інноваційна стратегія економічного розвитку як ключовий імператив загальнодержавної політики. *Вісник Інституту економічного прогнозування*. 2004. С. 3–8.
20. Рамкова угода між Урядом України та Північною екологічною фінансовою корпорацією від 17.09.2009. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_999.
21. Екологізація суспільства: Соціальна роль та моделювання = Ecologization of society: Social role and modelling = Экологизация общества: Социальная роль и моделирование : монографія / Е. П. Семенюк, Т. В. Олянишен, В. М. Сеньківський та ін. Львів : Укр. акад. друкарства, 2012. 460 с.

References

1. United Nation. (n. d.). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Retrieved from <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.
2. Ashy`kova, E. I. (2009). *Stratehichna ekolohichna ocinka yak skladny`k mekhanizmu rehulyuvannya stanu dovkillya* [Strategic environmental assessment as a component of the mechanism of environmental regulation]. Стратегічні пріоритети [Strategic Priority Magazine]: 3 (12), 211–216 [in Ukrainian].
3. Vasyuta, O. A. (2001) *Problemy` ekolohichnoyi stratehiyi Ukrayiny` v konteksti hlobal`noho rozvy`tku* [Problems of the ecological strategy of Ukraine in the context of global development]. Ternopil` : Hal-Druk [in Ukrainian].

4. Het`man, A. P. (2004). Pravove zabezpechennya ekolohichnoyi bezpeky` v Ukrayini. Ekolohy`ya y` zdorov`e cheloveka [Legal support of ecological safety in Ukraine. Ecology and human health]. *Okhrana vodnogo i vozdushnogo bassejnov. Utilizaciya otkhodov* [Protection of water and air basins. Recycling] (in 3 Vol.): Vol. 1, 196–198 [in Ukrainian].
5. Zarzhy`c`ky`j, O. S. (2012). Aktual`ni problemy` pravovoho zabezpechennya ekolohichnoyi polity`ky` Ukrayiny` (teorety`chni aspekty`) [Actual problems of legal provision of ecological policy of Ukraine (theoretical aspects)]. Dnipropetrovs`k: Nacional`ny`j hirny`chy`j universy`tet [in Ukrainian].
6. Kly`mko, H. N., Bleshmudt, P. P. (2000). Spivrobitny`ctvo Ukrayiny` z mizhnarodny`my` orhanizacijamy` [Cooperation of Ukraine with international organizations]. *Finansy` Ukrayiny`* [Finance of Ukraine]: 11, 39–48 [in Ukrainian].
7. Maly`sh, N. A. (n. d.). *Ekolohichna skladova ekonomichnoyi polity`ky` Ukrayiny`* [Ecological component of economic policy of Ukraine]. Retrieved from http://academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Malysh_NA.pdf [in Ukrainian].
8. Shemshuchenko, Yu. S. et al. (1998–2004) *Yury`dy`chna ency`klopediya* [Legal Encyclopedia] (in 6 Vol.). Ky`yiv : Ukrayins`ka ency`klopediya [in Ukrainian].
9. United Nation. (1962, 18 December). *Economic development and the conservation of nature*. Retrieved from <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/193/39/IMG/NR019339.pdf?OpenElement>.
10. UNESCO. (n. d.). *About the Man and the Biosphere Programme*. Retrieved from <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/man-and-biosphere-programme/about-mab/>.
11. United Nation. (2000, 29 January). *Kartakhens`ky`j protokol pro biobezpeku do Konvenciyi pro biologichne riznomanittya* [The Cartagena Protocol on Biosafety to the Convention on Biological Diversity]. Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_935 [in Ukrainian].
12. United Nation. (1999, 17 June). *Protokol pro vodu ta zdorov`ya do Konvenciyi pro okhoronu ta vy`kory`stannya transkordonny`kh vodotokiv ta mizhnarodny`kh ozer 1992 roku* [Protocol on Water and Health to the Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes, 1992]. Retrieved from: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_030 [in Ukrainian].
13. United Nation. (1994, 14 June). *Protokol do Konvenciyi 1979 roku pro transkordonne zabrudnennya povitrya na vely`ki vidstani vidnosno podal`shoho skorochennya vy`ky`div sirky`* [Protocol to the 1979 Convention on Long-range Transboundary Air Pollution with regard to Further Reduction of Sulfur Emissions]. Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_802 [in Ukrainian].
14. United Nation. (1992). *Agenda 21*. Retrieved from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>.
15. United Nation. (1992). *Rio Declaration on Environment and Development*. Retrieved from <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>.
16. United Nation. (1998, 25 June). *Konvenciya pro dostup do informaciyi, uchast`hromads`kosti v procesi pry`jnyattya rishen`ta dostup do pravosuuddya z py`tan`, shho stosuyut`sya dovkillya (Orkhus`ka Konvenciya)* [Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters (Aarhus Convention)]. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_015 [in Ukrainian].
17. United Nation. (1992). *Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development*. Retrieved from <http://www.un-documents.net/jburgpln.htm>.
18. OSCE Project Co-ordinator in Ukraine. (n. d.). *Dovkillya dlya Yevropy`* [Environment for Europe]. Retrieved from <http://greenpack.in.ua/dovkillya-dlya-yevropy> [in Ukrainian].
19. Kry`venko, L. V. (2004). Innovacijna stratehiya ekonomichnoho rozvy`tku yak klyuchovy`j imperaty`v zahal`noderzhavnoyi polity`ky` [Innovative strategy of economic development as a key imperative of national policy]. *Visny`k Insty`tutu ekonomichnoho prohozuvannya* [Bulletin of the Institute of Economic Forecasting]: 3–8 [in Ukrainian].
20. Cabinet of Ministers of Ukraine, Nordic Environment Finance Corporation (2009, 17 September). *Ramkova uhoda mizh Uryadom Ukrayiny` ta Pivnichnoyu ekolohichnoyu finansovoyu korporacijeyu* [Framework agreement between the Government of Ukraine and the Northern Ecological Finance Corporation]. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_999 [in Ukrainian].
21. Semenyuk E. P., Olyany`shen T. V., Sen`kivs`ky`j V. M., Mel`ny`kov O. V., Kotlyarevs`ky`j Ya. V. (2012). *Ekolohizaciya suspil`stva: Social`na rol` ta modelyuvannya* [Ecologization of society: Social role and modelling]. L`viv: Ukrayins`ka akademiya druzarstva [in Ukrainian].